

แนวทางการจัดการโรงเรียนสุขภาพของกองทุนสุขภาพ เทศบาลนครขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น กรณีศึกษา ผู้ป่วยโรคเบาหวาน
GUIDELINES ON THE MANAGEMENT FOR THE HEALTHY SCHOOL BY
HEALTHY FUND, KHON KAEN MUNICIPALITY, KHON KAEN PROVINCE:
A CASE STUDY OF DIABETICS

วรินยา คงเกษม¹

อมรรวรรณ รุ่งกุล²

เกษม นันทชัย³

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการโรงเรียนสุขภาพของกองทุนสุขภาพ เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น กรณีศึกษา ผู้ป่วยโรคเบาหวาน มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสถานการณ์โรงเรียนสุขภาพของกองทุนสุขภาพ เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 2) การจัดทำแนวทางการจัดการโรงเรียนสุขภาพของกองทุนสุขภาพ เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น กรณีศึกษา ผู้ป่วยโรคเบาหวาน โดยมีวิธีการดำเนินการศึกษา ได้แก่ การศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกโดยใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การศึกษาสภาพแวดล้อมภายในโดยใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนสุขภาพ การสนทนากลุ่มย่อยร่วมกับผู้บริหารและวิทยากร และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รับผิดชอบและเจ้าหน้าที่ การศึกษาพฤติกรรมสุขภาพและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ป่วยโรคเบาหวาน ผลการศึกษา 1) สถานการณ์โรงเรียนสุขภาพพบว่าไม่มีโอกาสที่ดี แต่มีจุดอ่อนคือยังไม่สามารถจัดกิจกรรมให้มีความสอดคล้องต่อความต้องการของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ด้านพฤติกรรมสุขภาพพบว่าผู้ป่วยโรคเบาหวานส่วนใหญ่มีภาวะเครียด ไม่ออกกำลังกาย และรับประทานอาหารที่ไม่ดีต่อสุขภาพ 2) การจัดทำแนวทางการจัดการพบว่านอกจากการอบรมความรู้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพแล้วจึงเสนอแนวทางการจัดการจำนวน 2 โครงการ ได้แก่ โครงการผูกพันโตกับอาหารเพื่อสุขภาพ และโครงการประกวดครอบครัวสุขภาพดี

คำสำคัญ: การจัดการ โรงเรียนสุขภาพ กองทุนสุขภาพ ผู้ป่วยโรคเบาหวาน

Abstract

The objectives of Independent study on the guidelines on the management for the healthy school by healthy fund, Khon Kaen Municipality, Khon Kaen Province: a case study of diabetics were 1) the situation of the healthy school. 2) The guidelines of healthy school in management point of view (fund provided by the Khon Kaen Municipality). The case study of this healthy school is primary targeted in people with diabetes. Studies are internal and external environments. External studies only focuses on related information in the past. Internal studied focuses on the needs participation observation of school projects, group discussion with management team and commentator, and in depth interview. The health behavior and part of participatory learning studied focus on in-depth interview with patients. The result of case studies shows 1) the healthy school is still has a great chance in good implementing, but it needs to find right activities for people with diabetes to get involved. It also showed that people are lacked in exercises, stress, and eating healthy. 2) From the healthy training classes in changing their behavior. Suggests 2 more trainings in the subject of the health food in "PINTO" and the competition of healthy family.

Keywords: Management, Healthy School, Healthy Fund, Diabetics

¹ นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² อาจารย์ประจำวิทยาลัยศึกษากิจการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รองคณบดีวิทยาลัยศึกษากิจการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ณ กรุงเทพมหานคร

บทนำ

สุขภาพเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต อย่างไรก็ตามในปัจจุบันด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ปัจจัยเสี่ยงจากวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมในสังคมมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสุขภาพเพิ่มมากขึ้น ประชาชนส่วนใหญ่มักมีค่านิยมพึ่งพาสถานพยาบาล ยารักษาโรค และอาหารเสริมในการดูแลสุขภาพ จนละเลยการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง ส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ใส่ใจในการดูแลสุขภาพด้วยตนเองเท่าที่ควร โดยเฉพาะโรคเรื้อรังที่ไม่แสดงอาการทางภายนอกอย่างโรคเบาหวานที่เป็นโรคอันเนื่องมาจากพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต และผู้ป่วยมักไม่ทราบว่าป่วยเป็นโรคเบาหวาน จึงไม่ได้ดูแลสุขภาพของตนเองอย่างถูกต้อง ด้วยเหตุนี้ที่กล่าวมากองทุนสุขภาพของเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จึงได้ทดลองจัดตั้งโรงเรียนสุขภาพขึ้น เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักในการเป็นเจ้าของสุขภาพ เนื่องจากโรงเรียนสุขภาพเป็นโครงการที่ทดลองจัดตั้งขึ้น ทำให้โรงเรียนสุขภาพยังไม่มีรูปแบบหรือการวิเคราะห์การดำเนินงาน และไม่มีทิศทางการจัดการที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงาน รวมทั้งควรดำเนินงานอย่างไรให้สอดคล้องต่อความต้องการของประชาชน ทำให้กองทุนสุขภาพไม่สามารถดำเนินงานให้สำเร็จตามเป้าหมายได้ ด้วยเหตุนี้การศึกษาในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์โรงเรียนสุขภาพ และจัดทำแนวทางการจัดการโรงเรียนสุขภาพของกองทุนสุขภาพ เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น กรณีศึกษา ผู้ป่วยโรคเบาหวาน ทั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อมุ่งสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดูแลสุขภาพด้วยตนเองของประชาชน โดยนำทฤษฎีและวรรณกรรม ได้แก่ ทฤษฎีสุขภาพแวดล้อมภายนอก [1] [2] ทฤษฎีสุขภาพแวดล้อมภายใน [2] [3] ทฤษฎีการจัดการ [4] แนวคิดพฤติกรรมสุขภาพ [5] [6] [7] และแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม [8] [9] มาใช้ในการดำเนินการศึกษาตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสถานการณ์โรงเรียนสุขภาพของกองทุนสุขภาพ เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น การจัดทำแนวทางการจัดการโรงเรียนสุขภาพของกองทุนสุขภาพ เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น กรณีศึกษา ผู้ป่วยโรคเบาหวาน

วิธีดำเนินงาน

การศึกษาสถานการณ์โรงเรียนสุขภาพของกองทุนสุขภาพ เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอก

การศึกษาแนวโน้มหรือทิศทางความเป็นไปในสภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียนสุขภาพ เพื่อทราบถึงสภาพแวดล้อม และปัจจัยที่เป็นโอกาสหรือภาวะคุกคามที่มีผลกระทบต่อโรงเรียนสุขภาพ ซึ่งมีวิธีการศึกษาโดยนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ตามประเด็น ดังนี้

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอุตสาหกรรม (Industry Environment Analysis)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในอุตสาหกรรม

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการแข่งขัน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั่วไป (General Environment Analysis)

วิธีดำเนินการศึกษาสภาพแวดล้อมภายใน

การศึกษาตัวตนสภาพแวดล้อมภายในของโรงเรียนสุขภาพ เพื่อนำไปกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อน รวมถึง

ทำให้ทิศทาง เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนการดำเนินงาน ซึ่งมีวิธีการศึกษาโดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มย่อยร่วมกับผู้บริหาร และวิทยากร การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รับผิดชอบ และเจ้าหน้าที่ตามขั้นตอน ดังนี้

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในของโรงเรียนสุภาพ คือ บุคลากรของกองทุนสุภาพ เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบ เจ้าหน้าที่ และวิทยากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนสุภาพของกองทุนสุภาพ เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น มีประชากรทั้งสิ้น 8 คน การศึกษาในครั้งนี้ใช้การเก็บข้อมูลกับประชากรทั้งหมด โดยต้องสามารถแสดงความคิดเห็น และยินดีให้ความร่วมมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การสังเกต (Observation)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participate Observation) ในการศึกษาการดำเนินงานและการจัดกิจกรรมของโรงเรียนสุภาพ ซึ่งผู้ศึกษาเป็นผู้สังเกตด้วยตนเอง มีสถานภาพเดียวกันกับผู้เข้าร่วมโครงการ และมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนสุภาพตามหัวข้อที่กำหนดระหว่างวันที่ 23 - 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2559 เป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 2 วัน ผู้ศึกษาจะเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต จดบันทึก และบันทึกภาพประกอบการดำเนินงาน

การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ในการศึกษาสถานการณ์โรงเรียนสุภาพ ซึ่งเป็นการสนทนาในหัวข้อทิศทางการดำเนินงาน นโยบาย และการสนับสนุนของเทศบาลนครขอนแก่นที่มีต่อกองทุนสุภาพในการดำเนินงานโรงเรียนสุภาพ ซึ่งแบบสนทนากลุ่มย่อยจะใช้สนทนาร่วมกับผู้บริหาร และวิทยากรที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนสุภาพ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มย่อย ผู้ศึกษาจะเข้าร่วมการสนทนากลุ่มย่อยด้วยตนเอง มีสถานภาพเดียวกันกับผู้เข้าร่วมสนทนา ในวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ.2558 วันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ.2558 วันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ.2558 และวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 เป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 4 วัน ผู้ศึกษาจะเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจดบันทึก

การสัมภาษณ์ (Interview)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structure Interview) ในการศึกษาสถานการณ์โรงเรียนสุภาพ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์สถานการณ์และการดำเนินงานของโรงเรียนสุภาพจากผู้รับผิดชอบ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนสุภาพ ผู้ศึกษาจะสัมภาษณ์ตามหัวข้อที่กำหนด ในวันที่ 19 เมษายน พ.ศ.2559 เป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 1 วัน และเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกับการสังเกต จดบันทึก และบันทึกเสียงสัมภาษณ์

การวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis)

ผู้ศึกษาจะทำการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนที่ได้จากสภาพแวดล้อมภายใน และทำการวิเคราะห์โอกาส ภาวะคุกคามที่ได้จากสภาพแวดล้อมภายนอก ทำให้ทราบถึงสถานการณ์ และเข้าใจถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำงาน เพื่อกำหนดทิศทางให้แก่โรงเรียนสุภาพ

วิธีดำเนินการศึกษาพฤติกรรมสุภาพ

การศึกษาพฤติกรรมสุภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวาน เพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดโรคเบาหวาน แล้วนำมาใช้ในการจัดกลุ่มพฤติกรรมสุภาพ และดำเนินโครงการให้สอดคล้องกับพฤติกรรมสุภาพ ซึ่งมีวิธีการศึกษาโดย

การสัมภาษณ์เชิงลึกตามขั้นตอน ดังนี้

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมสุขภาพ คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น และอยู่ในพื้นที่ชุมชนโนนทัน 7 ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ยินดีให้ความมือในการดำเนินโครงการชุมชนโนนทัน 7 มีประชากรทั้งสิ้น 1,504 คน มีประชากรที่ป่วยเป็นโรคเบาหวานทั้งสิ้น 37 คน จากประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้สามารถกำหนดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 25 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งจะดำเนินการศึกษาร่วมกับญาติผู้ป่วย โดยกลุ่มตัวอย่างต้องสามารถช่วยเหลือตนเองได้ และยินดีให้ความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง พร้อมกับแสดงความจำนงเข้าร่วมโครงการ เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้มีการจัดกิจกรรม ซึ่งต้องการปฏิสัมพันธ์ ความร่วมมือ และการแสดงความคิดเห็นในการทำกิจกรรมจากกลุ่มตัวอย่างอย่างต่อเนื่อง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การสัมภาษณ์ (Interview)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structure Interview) ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดโรคเบาหวาน และความต้องการที่มีต่อโรงเรียนสุขภาพ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์พฤติกรรมสุขภาพ ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ ครอบครัวย สังคม ปัญญา สภาพแวดล้อม และโรงเรียนสุขภาพ จากผู้ป่วยโรคเบาหวานในชุมชนโนนทัน 7 ผู้ศึกษาจะสัมภาษณ์ตามหัวข้อที่กำหนดระหว่างวันที่ 29 เมษายน พ.ศ.2559 – 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 เป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 5 วัน และเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกับการสังเกต จดบันทึก และบันทึกเสียงสัมภาษณ์

วิธีดำเนินการศึกษาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การศึกษารูปแบบมีส่วนร่วมของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ซึ่งมีวิธีการศึกษาที่ก่อนการอบรม โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ป่วยโรคเบาหวาน ผู้ศึกษาจะนำกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทั้ง 4 องค์ประกอบ เริ่มจากการค้นหาประสบการณ์ของผู้ป่วยโรคเบาหวานพูดคุยถึงประสบการณ์เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพก่อนเป็นโรคเบาหวาน และพูดคุยถึงประสบการณ์การดูแลสุขภาพเมื่อป่วยเป็นโรคเบาหวาน ถัดมาจึงเป็นการอภิปรายที่ให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น จากนั้นนำประสบการณ์และการอภิปรายมาสรุปเป็นความคิดรวบยอด เพื่อนำไปเชื่อมโยงกับความรู้ที่ต้องการจะถ่ายทอด แล้วนำมากำหนดเป็นกิจกรรมการอบรมตามความรู้ ทักษะ และทักษะแบบมีส่วนร่วม

การจัดทำแนวทางการจัดการโรงเรียนสุขภาพของกองทุนสุขภาพ เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น กรณีศึกษา ผู้ป่วยโรคเบาหวาน

วิธีการดำเนินการศึกษาการจัดการโรงเรียนสุขภาพสำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวาน

การศึกษานี้ผู้ศึกษาได้จัดทำโรงเรียนสุขภาพสำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวาน เพื่อจัดทำแนวทางการจัดการโรงเรียนสุขภาพของกองทุนสุขภาพ เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น กรณีศึกษา ผู้ป่วยโรคเบาหวาน ซึ่งมีวิธีการศึกษาโดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มาใช้ดำเนินงานตามขั้นตอน ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

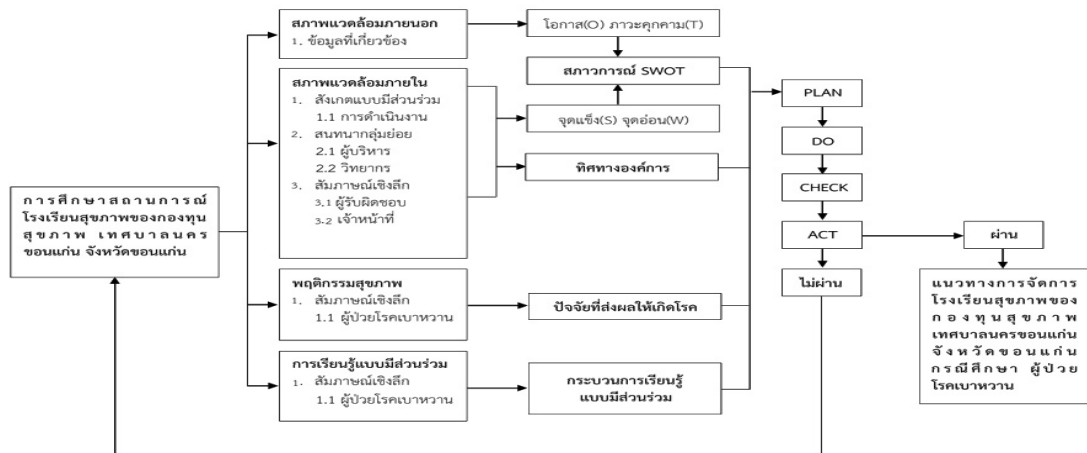
การบริหารงานคุณภาพ (PDCA)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้การบริหารงานคุณภาพ ในการกำหนดขั้นตอนการบริหารงานเพื่อสร้างระบบให้มีคุณภาพที่ดี ทำให้กระบวนการดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบต่อเนื่อง

การสังเกต (Observation)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participate Observation) ในการศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพด้วยตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ซึ่งผู้ศึกษาเป็นผู้สังเกตด้วยตนเอง ผู้ศึกษาจะเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต จดบันทึก และบันทึกภาพประกอบการดำเนินงาน

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดแนวทางการจัดการโรงเรียนสุขภาพของกองทุนสุขภาพ เทศบาลนครขอนแก่นจังหวัดขอนแก่น กรณีศึกษา ผู้ป่วยโรคเบาหวาน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสถานการณ์โรงเรียนสุขภาพของกองทุนสุขภาพ เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาสถานการณ์โรงเรียนสุขภาพของกองทุนสุขภาพ เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่าโรงเรียนสุขภาพมีสถานการณ์ ดังนี้

ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอก

สภาพแวดล้อมภายนอกมีโอกาสที่สำคัญแก่การดำเนินงานแหล่งการเรียนรู้สุขภาพ ได้แก่ อุตสาหกรรม ยังไม่เอื้ออำนวย แหล่งการเรียนรู้สุขภาพมีคู่แข่งน้อยราย และการแพทย์ทางเลือกมีแนวโน้มการเจริญเติบโตที่สูงขึ้น รวมถึงมีนโยบายทางการเมือง และกฎหมายพระราชบัญญัติที่เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพให้กับประชาชนในท้องถิ่น และมีภาวะคุกคาม ได้แก่ ค่านิยมการพึ่งพาสถานพยาบาล ยารักษาโรค และอาหารเสริมในการดูแลสุขภาพ

ซึ่งเป็น การดูแลสุขภาพที่เน้นการรักษามากกว่าการป้องกัน

ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมภายใน

สภาพแวดล้อมภายในของโรงเรียนสุขภาพมีจุดแข็ง ได้แก่ ระบบการติดต่อประสานงานและการจัดเตรียมความพร้อมที่เหมาะสม มีการกำหนดรูปแบบ ระยะเวลา ขั้นตอน และนำกำหนดการมาใช้เพื่อชี้แจงแก่ผู้เข้าร่วมโครงการ รวมถึงได้รับการสนับสนุนงบประมาณและความร่วมมือในการดำเนินงานจากภาคีเครือข่าย แต่เนื่องจากโรงเรียนสุขภาพเป็นโครงการทดลองจัดตั้ง ทำให้องค์การมีจุดอ่อนในการดำเนินงานที่สำคัญ และควรเร่งดำเนินการแก้ไข ได้แก่ กิจกรรมยังมีความไม่แน่นอน และไม่สามารถสร้างเอกลักษณ์ให้แก่โครงการ รวมถึงกิจกรรมยังไม่สอดคล้องต่อความต้องการและพฤติกรรมสุขภาพของกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ยังไม่สามารถร่วมมือกับวิทยากรเพื่อกำหนดกิจกรรมให้มีความชัดเจนได้ วิทยากรให้ความรู้ที่ไม่สอดคล้องกันไม่มีความจำเพาะเจาะจง และการประชาสัมพันธ์ไม่ครอบคลุม ทำให้ประชาชนบางส่วนไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากไม่รับรู้ข่าวสาร

ผลการศึกษาพฤติกรรมสุขภาพ

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดโรคเบาหวาน พบว่าพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวานทั้งสิ้น 25 คน มีพฤติกรรมไม่ออกกำลังกายสม่ำเสมอมีทั้งสิ้น 25 คน มีอุปนิสัยการรับประทานอาหารไม่ดีต่อสุขภาพมีทั้งสิ้น 25 คน มีอุปนิสัยที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพมีทั้งสิ้น 6 คน มีภาวะเครียดมีทั้งสิ้น 12 คน และไม่มีความรู้ในการดูแลสุขภาพมีทั้งสิ้น 23 คน จึงส่งผลให้เกิดโรคเบาหวาน

ผลการศึกษาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจากการศึกษาตามกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและวิเคราะห์จากพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวานสามารถพัฒนากิจกรรมการอบรมตามความรู้ ทศตนคติ และทักษะแบบมีส่วนร่วมได้แก่ กิจกรรมปรับพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน กิจกรรมตัวอย่างบุคลากรทางการแพทย์ที่ป่วยเป็นโรคเบาหวาน กิจกรรมสำรวจพฤติกรรมสุขภาพ กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับอันตรายจากไขมันทรานส์และยาในปัจจุบัน กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมการบำบัดจิตใจ และกิจกรรมการออกแบบวิถีสุขภาพของตนเอง

ผลการจัดทำแนวทางการจัดการโรงเรียนสุขภาพของกองทุนสุขภาพ เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น กรณีศึกษา ผู้ป่วยโรคเบาหวาน

ผลการศึกษาสถานการณ์โรงเรียนสุขภาพของกองทุนสุขภาพ เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น นำไปสู่การจัดทำโรงเรียนสุขภาพสำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวานมีการดำเนินงาน ดังนี้

การวางแผน (Plan) เริ่มจากการกำหนดทิศทาง โดยการนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อยมากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ถัดมาจึงนำข้อมูลการสรุปประเด็นและข้อมูลที่ได้การวิเคราะห์มาพิจารณาวางแผนดำเนินงาน โดยกำหนดเป็นโครงการ แล้วจึงกำหนดแผนการดำเนินงาน ได้แก่ ติดต่อประสานงานชุมชน การขอความร่วมมือจากวิทยากร การลงพื้นที่ชี้แจง การจัดทำคู่มือสุขภาพ การจัดเตรียมความพร้อม และการจัดกิจกรรม

การลงมือปฏิบัติ (Do) มีขั้นตอน ได้แก่ การติดต่อประสานงานประธานชุมชนโนนทัน 7 การขอความร่วมมือจากวิทยากร การประชาสัมพันธ์ การลงพื้นที่ชี้แจงที่ศาลาชุมชน การจัดทำคู่มือสุขภาพสำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวาน การจัดเตรียมความพร้อม และจัดกิจกรรม 1 วัน ในวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ.2559 ณ ศาลาชุมชนโนนทัน 7

การตรวจสอบผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้น (Check) โดยการลงพื้นที่ติดตามพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวานเป็นระยะด้วยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมทั้งสิ้น 3 ครั้ง และประเมินผลการดำเนินงานในวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2559 แล้วนำมาสรุปปัญหา อุปสรรค และข้อค้นพบที่ได้จากการดำเนินงาน

การปฏิบัติตามผลการตรวจสอบ (Act) โดยพบว่าการทำงานไม่ผ่านเกณฑ์ตามตัวชี้วัด เนื่องจากคู่มือสุขภาพสำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวานยังไม่สามารถสื่อสารให้เข้าใจง่าย เพราะมีตัวอักษรขนาดเล็ก และผู้ป่วยบางท่านไม่สามารถอ่านหนังสือได้ นอกจากนี้ผู้ป่วยโรคเบาหวานไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านออกกำลังกายและด้านโภชนาการ เพราะขาดวินัยในการดูแลสุขภาพ ไม่มีแรงกระตุ้น และการสนับสนุนจากบุคคลในครอบครัว รวมถึงไม่สามารถเข้าถึงแหล่งอาหารปลอดภัย ซึ่งในการดำเนินโครงการครั้งถัดไปนอกเหนือจากการอบรมที่เป็นการสร้างองค์ความรู้ในการดูแลสุขภาพและการปรับปรุงคู่มือแล้ว ผู้ศึกษาจึงได้เสนอโครงการ ได้แก่ โครงการผูกปิ่นโตกับอาหารเพื่อสุขภาพ และโครงการประกวดครอบครัวสุขภาพดี เพื่อให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานได้รับโภชนาการเพื่อสุขภาพ และออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะเป็นการปลูกฝังวินัยในการดูแลสุขภาพจนสามารถพึ่งตนเองได้ นอกจากนี้ยังทำให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพ จะช่วยให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานประสบความสำเร็จในการดูแลสุขภาพด้วยตนเองดียิ่งขึ้น เมื่อดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่อง แล้วจึงนำผลการศึกษาที่ได้รับเสนอต่อภาคีเครือข่ายให้รับทราบ เพื่อจัดเป็นแนวทางการจัดการโรงเรียนสุขภาพของกองทุนสุขภาพ เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น กรณีศึกษา ผู้ป่วยโรคเบาหวาน

สรุป

โรงเรียนสุขภาพเป็นโครงการทดลองจัดตั้งขึ้น ทำให้ยังไม่มีรูปแบบหรือการวิเคราะห์การดำเนินงาน และทิศทางการจัดการที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงาน รวมทั้งยังไม่สอดคล้องต่อความต้องการของประชาชน ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย ด้วยเหตุนี้การศึกษาในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์โรงเรียนสุขภาพ และจัดทำแนวทางการจัดการโรงเรียนสุขภาพของกองทุนสุขภาพ เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น กรณีศึกษา ผู้ป่วยโรคเบาหวาน ซึ่งการศึกษานี้มีวิธีการดำเนินการศึกษาประกอบด้วย การศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอก การศึกษาสภาพแวดล้อมภายใน การศึกษาพฤติกรรมสุขภาพ และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จากผลการศึกษาศานาการณ์พบว่าโรงเรียนสุขภาพด้านสภาพแวดล้อมภายนอกมีโอกาสที่ดีสำหรับการดำเนินงาน ด้านสภาพแวดล้อมภายในมีจุดอ่อนในการดำเนินงานที่สำคัญและควรเร่งดำเนินการแก้ไข คือ กิจกรรมยังไม่สอดคล้องต่อความต้องการและพฤติกรรมสุขภาพของกลุ่มเป้าหมาย ด้านพฤติกรรมสุขภาพพบว่าผู้ป่วยโรคเบาหวานส่วนใหญ่มีภาวะเครียด ไม่ออกกำลังกาย และรับประทานอาหารที่ไม่ดีต่อสุขภาพ ด้านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสามารถค้นหากิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมให้ความรู้ กิจกรรมสำรวจพฤติกรรมสุขภาพ กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมการบำบัดจิตใจ และกิจกรรมการออกแบบวิถีสุขภาพของตนเองแล้วจึงนำไปสู่การจัดทำโรงเรียนสุขภาพสำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวาน พบว่าควรดำเนินงานเริ่มจากวางแผนและกำหนดแผนการดำเนินงานโครงการ ถัดมาจึงลงมือปฏิบัติและจัดกิจกรรม 1 วัน แล้วจึงทำการลงพื้นที่ติดตาม แล้วนำมาสรุปปัญหา อุปสรรค และข้อค้นพบที่ได้จากการดำเนินงาน สุดท้ายจึงปฏิบัติตามผลการตรวจสอบ ซึ่งนอกจากการอบรมความรู้แล้วจึงเสนอแนวทางการจัดการจำนวน 2 โครงการ ได้แก่ ผูกปิ่นโตกับอาหารเพื่อสุขภาพ และประกวดครอบครัวสุขภาพดี จากนั้นจึงนำผลการศึกษาที่ได้รับเสนอต่อภาคีเครือข่ายให้รับทราบ

เอกสารอ้างอิง

- [5] กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. (2556). **แนวทางการดำเนินปรับเปลี่ยนสุขภาพระดับจังหวัด**. กรุงเทพฯ: กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.
- [3] ณัฐวัฒน์ พระงาม. (2555). **การจัดการเชิงกลยุทธ์**. พิษณุโลก: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.

- [2] ณัฏฐพันธ์ เขจรนันท์. (2552). **การจัดการเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- [1] ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2558). **วิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- [8] ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.
- [4] วิทยา อรุณไพศาล. (2555). การปรับปรุงระบบการบริหารองค์กร บริษัท ไทรแองเกิล ออโต้ จำกัด. **วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 5(1), 13 - 26.
- [6] สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2555). จากทฤษฎี 21 วัน สู่ท่ามะ 26 วัน. **วารสารสร้างสุข**, 8(123), 6 - 7.
- [9] สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2543). **คู่มือการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม**. นนทบุรี: วงศ์กมล โปรดักชั่น.
- [7] อมรรวรรณ รั้งกุล. (2557) **การจัดการองค์กร**. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.